

Ponència

Els Fallancos Fundadors del Regne de València

Xaverio Ballester

Universitat de València

Alfagar. 24 de novembre de 2018

Cap a un reviscolament de l'hipòtesis repoblacionista

En el marc de la general hipòtesis repoblacionista sobre l'orige de la llengua valenciana, la teoria succedànea de que l'adscripció llingüística —aragonesos a l'interior; catalans a la costa— no se deuria en realitat a l'efecte directe del repartiment (*teoria repartimentista*) de propietats despuix de la reconquesta sino indirectament a una constant i prolongada arribada d'emigrants fundadors (*teoria immigracionista* o *fundadorista*) per lo manco durant un parell de sigles successius, se deu al medievaliste valencià Enric GUINOT i es troba sobre tot desenvolupada en el seu vast estudi *Els Fundadors del Regne de València* (1999). Sense dubte conscients de les grans dificultats que presenta la teoria repartimentista clàssica, alguns dels seus seguidors se sentiren segurament obligats a reformar la teoria baix una forma que podríem sintetisar de la següent manera: ya no són els suposts *re pobladors* inicials del s. XIII consignats essencialment en el "Llibre del Repartiment" els responsables de la [re]partició llingüística de l'antic Regne de València, sino els *re pobladors* que successivament, des del segle XIII i fins a ben entrat el XV, aplegarien progressivament com a emigrants laborals. En paraules de GUINOT (1999 | pàgina240): «la llengua [...] nostra actual [...] va ser portada a terres valencianes pels repobladors dels segles XIII i XIV», «els colons cristians [...] s'hi distribuïren en proporcions diferents. Als pobles on es parla [...] valencià hi hagué sobretot un repoblament de catalans [...] en els llocs on es parla aragonès–castellà els colons degueren ser majoritàriament d'aquest altre origen» (1999 | P124) o «No hi ha dubte que fou l'emigració de gents d'una i altra procedència la que marcà el perquè de la parla històrica dels valencians» (1999 | P134).

Tals són sumàriament les conclusions de GUINOT despuix d'haver-se proposat reconstruir «fins a l'exhaustivitat els noms i els cognoms de milers i milers d'aquells primers repobladors, no sols els dels anys de la conquesta de Jaume I sino també els dels colons que vingueren [...] durant els primers cent cinquanta anys després de la conquesta» (1999 | P19) i poder de tal modo documentar «el veritable repoblament: la immigració de colons cristians com un fenomen de llarga durada, almenys durant un segle, entre 1230 i començament del segle XIV» (Guinot 1999 | P22).

Aixina, per eixemple, per a la ciutat de València en comentar GUINOT (1999 I P157) el notori canvi en els percentages de catalans en el “Llibre del Repartiment” de la ciutat en 1238, quan tindríem un predomini molt llauger d’estos en comparació en els percentages d’una gran majoria de llinages o sobrenoms catalans que —sempre segons GUINOT— se donaran en lo cap i casal durant el periodo 1306–16, el dit autor senyala: «Alguna cosa ha degut canviar radicalment per a arribar a proporcions del 85% de cognoms de Catalunya, i aquest fet ha estat la immigració de nous colons durant tot el segle XIII» (Guinot 1999 I P157). Per ad ell, puix, l’explicació de tot està en l’immigració del segle XIII... i del XIV i inclús, en part, del XV, com ara mateixa vorem.

Són moltíssimes les objeccions, genèriques i de detall, que podríem fer ad esta nova versió reviscolada de la teoria repartimentista clàssica dins del marc general de l’hipòtesis repoblacionista. Un bon grapat de sòlides crítiques poden llegir-se en un magnífic treball de CABANES (2001). Ací només mos centrarem en un aspecte també molt criticable de la proposta de l’imposició del català (occidental) en la València litoral com procés de *longue durée* durant casi tres sigles. Com vorem, estos *fundadors* guinotians són, al remat, prou infundats i la nova teoria té fonaments molt escarransits, ya que, en definitiva, estos serien fundadors sense efecte... fundador.

Finalment i sixquera fora de pas, sembla important senyalar, que l’emergència d’esta nova versió —teorèticament molt més documentada— de l’hipòtesis repoblacionista significa indirectament una contundent crítica —perque realisada des de les pròpies filades dels repoblacionistes— a la teoria clàssica repartimentista que veu en un supost i tàcit acort de repartició, totalment anacrònic per molts motius, l’orige de la presència del valencià i el castellà aragonés en terres valencianes.

Tristan da Cunha: l’efecte fundador

Com avançarem, a sovint se parla en el món científic del denominat *efecte fundador*, principi general en Biologia i que ha segut en els últims decenis vistositament aplicat dins de la disciplina de la Genètica de Poblacions. Segons el dit principi, en condicions d’igualtat la primera impronta genètica i ocorreguda

en un número d'individus reduït o molt reduït tindrà moltes més possibilitats d'estendre's i multiplicar-se que una impronta posterior, la qual tindrà, en canvi, possibilitats d'expansió tant més reduïdes quan més tardana siga la seua aparició. L'efecte fundador preveu aixina una significativament tant menor variabilitat biològica o genètica en un determinat grup quant menor siga el número d'individus o elements que donaren orige a dit grup. Aixina, per eixemple, un únic portador d'un llinage A o d'un gen A té més possibilitats de propagar-se de manera exitosa en un territori que no 500 portadors d'un altre llinage x o un altre gen x si... aquell primer portador s'instalà en dit territori en la suficient antelació, ya que, per eixemple, si el primer s'instalà exitosament fa 500 anys, ha dispost de molt més temps per a propagar-se, de manera que quan apleguen els 500 individus en el llinage x, la sifra de llinages A pot ser ya molt superior ad eixos 500.

Considerant ara la manifestació genètica de l'efecte fundador, un cas de manual i ben estudiat és el de l'archipèlec Tristan da Cunha —hui de sobirania britànica pero descobert pel navegant portugués Tristão da Cunha— en l'Atlàntic sur, a mig camí entre Àfrica i Amèrica. Allí en 1814, quan les illes no contaven població humana alguna, s'assentaren 15 colons britànics. Segons pareix, u d'aquells colons patia una severa dolència de tipo genètic que podia produir una forma progressiva de ceguera. En els anys xixanta del passat sigle, vivien en les illes 240 descendents d'aquells colons, dels quals 4 tenien la malaltia: retinosis pigmentària. Pareix una sifra insignificant, pero tenint en conte que en térmens absoluts la freqüència de la malaltia és d'un individu cada 3.700, resulta que la freqüència insular és, en realitat, altíssima.

És obvi que l'efecte fundador presenta també el seu analògic corolari en matèria antroponímica —és dir: tocant als noms personals— que és pràcticament l'única base —diríem— metodològica que seguix l'historiador GUINOT. Imaginem, per eixemple, que solament dèu individus poblen una illa per primera vegada i que tres d'ells presenten un llinage extremadament rar. Puix be, en el pas del temps és prou provable que la majoria d'estos dèu llinages —incloent, per tant, també els més rars— tinguen una molt alta incidència en la població descendent. És, en definitiva, fàcil comprovar que essencialment l'efecte fundador també és un principi teorètic perfectament operatiu en antroponímia històrica. Vejam alguns eixemples, poquets pero clarets.

***Betancor* i *Perdomo*: més de l'efecte fundador**

Segons les dades del padró continu de l'Institut Nacional d'Estadística (I.N.E. en abreviatura) per l'any 2014, dades accessibles en el portal internautic d'esta institució (ine.es/apellidos/formGeneral), solament en la província de Las Palmas més d'un 7% de la població porta, baix diverses variants, el rar llinatge normant *Bethencourt* o *Béthencourt*. En efecte, llavors n'hi hauria en la província 4.955 individus nomenats *Betancor* (5,800‰ de la població de la província) i 1.749 *Betancort* (2,047‰) ademés de 22 *Betancourt* i 5 *Betancour*. Precisament, per cert, la variabilitat formal —o en genèrics tèrmens llingüístics: la variabilitat dialectal— és un atre dels bons indicis de l'antiguetat d'una forma, ya que quant més antiga siga una entitat, de més temps dispondrà per a evolucionar, variar o diferenciar-se. Tal és un nou principi comú a la Biologia, la Genètica de Poblacions i, com acabem de suggerir, a la Llingüística. Per afegir únicament un atre punt de comparació, senyalem que en la populosa província de Madrid en el mateix padró només s'arregaven 46 individus en llinatge *Betancor*... i és ben provable que tots ells foren d'orige canari... occidental, ya que per a la província de Santa Cruz de Tenerife teníem igualment una sifra important pero significativament menor d'individus en els sobrenoms *Bethencourt* (1679) i *Betancor* (300). La qüestió és ¿cóm tan exòtic llinatge ha pogut tindre tant d'èxit en Canàries i específicament en les illes orientals? Per l'efecte fundador. Resposta encertada.

En 1402 el baró Jhean, Jean o Juan de Béthencourt, explorador i aventurer normant, desembarcà en Lanzarot, començant aixina l'ocupació europea de les Canàries. Directament o indirecta —efecte genèticament fundador o socialment colonisador— son llinatge passà a la població local en una época en la qual tenia molt escassa competència en els atres llinages europeus, alcançant aixina eixa cridanera expansió que té en les illes orientals.

Un cas similar és el de l'antropònim *Perdomo* en la província de Las Palmas, on tal sobrenom és portat, segons el padró continu ara de 2017, per 4.190 individus (un 4,891‰) com primer llinatge, el qual en realitat és una adaptació del llinatge francès *Proudhomme* o alguna de les seues variants i prové d'un atre dels personages vinculats a l'expedició normanda de *Béthencourt*. Segons les

sifres del mateix padró, n'hi haurien 7.825 individus en *Perdomo* de primer llinatge en tota Espanya, ocupant la província de Tenerife en 1.800 individus (un 2,373%) la segona posició en freqüència. Pareix innegable que en condicions normals la presència d'un llinatge de veres fundador se manifestarà històricament en la seua molt alta incidència en l'antroponímia local.

És obvi que la proposta antroponímica de GUINOT comporta necessàriament l'acció molt poderosa d'un efecte fundador i certament, segons est autor, els colons aragonesos i catalans eren sí vereders fundadors: s'haurien assentat en un número menut, al marge d'una població important de musulmans que parlaven àrap i dins d'un autèntic desert de llinages romànics, ja no quedaria cap cristià ni cap parlant d'una llengua romànica. Llògicament no cal esperar una altra cosa que un extraordinari impacte dels llinages d'aquells primers colons en assentar-se en els nous territoris, totalment buits —sempre d'acort en els repoblacionistes— de parlants romànics. Ara bé, com enseguida vorem, no contrastant tot açò, resulta inexplicable i sense paralels la general falta de continuïtat dels llinages dels suposts colons *fundadors* postulats i reconstruits “fins a l'exhaustivitat” pel medievaliste GUINOT. Molts d'estos ni tan sixquera tingueren implantació alguna en els anys següents a la suposta immigració. Donarem només eixemples de tres poblacions, pero, com se pot fàcilment comprovar, trobaríem una situació perfectament anàloga en la pràctica totalitat de les poblacions valencianes per a les quals contem en similar documentació històrica.

Castelló 1240–80 ¿qué fon de l'efecte fundador?

Prengam il·lustrativament el cas dels suposts 49 *fundadors* de Castelló de la Plana, els llinages dels quals rescatava GUINOT de diverses fonts per al periodo representatiu de 1240–80. Intentarem seguir la seua pista de dos maneres i en dos periodos històrics: segons la pròpia documentació trobada per GUINOT i exposada essencialment en el seu índex general (1999 | pp297–552), on s'arregla cada una de les comparecències en data i lloc per a tots els llinages del periodo *fundacional* (1240–425); i el periodo actual, a fi de constatar —o no— l'esperable component excepcionalment alt d'aquells primeríssims antropònims romànics. A tal fi comprovarem també el seu percentage de freqüència com a primer llinatge en la pròpia província de Castelló i també en les de València i

Alacant —per si aquells colons proseguiren el seu viatge cap al sur— segons les sifres del padró de l'Institut Nacional d'Estadística per a 2104. Puix be, la detecció d'alguns llinages ya extremadament singulars en la seua época i la seua posterior notable expansió en la corresponent localitat del colonisador *fundador* o en el seu entorn seria, per descomtat, un poderós argument en favor de l'escenografia repoblacionista dissenyada per l'historiador valencià.

Castelló de la Plana *circa* 1240–80: alguns dels 49 llinages dels *fundadors* rescatats (veja's Guinot 1999 I p125–6): *Barberá, Carbonell, Guimerá, Martorell, Mir, Montfort, Ros, Ros[s]jelló*, inclús *Vall...* són antropònims que immediatament u reconeixerà com valencians ¿pero qué fon d'aquells molts atres *fundadors* en llinages tan vistosos quals *Balsareny*, el simpàtic *Benviure*, llinage d'orige toponímic català també documentat en el "Llibre del Repartiment" (Ferrando 1979 p218 registre2405 any1249 i p224 r2464 a1249), *Claravalls, Cogot, Corçá, Desclot, Fiveller, Maçana, Pallerols, Pedrinyá, Rodener, Santa Linya, Terrasola, Torra o Tovars*, tots els quals no contenen ni en un sol testimoni en el padró continu de 2014 per a la província de Castelló. I més encara: ¿d'on venen i per qué tarden tant en aparéixer eixos llinages castellonencs de *tota la vida* com —ara segons el padró continu de 2016— *Fabregat* (un total estatal de 3.966 portadors la màxima nacional en Castelló en 1.274 portadors – 3,058‰, datant la primera documentació del llinage de 1421; Guinot 1999 I p153 n71), *Forcada* (total estatal de 1.884 i màxima nacional com a primer llinage en Castelló en 285 – 0,684‰), *Sales* (sobre un total de 6.652 la màxima nacional en Castelló en 1.922 – 4,613‰) o *Segarra* (total estatal de 7.479 i màxima nacional en Castelló en 1.881 – 4,514‰)?

Puix be, l'índex general de GUINOT (1999 I) només arreplega, per eixemple, un atre llinage (Guinot 1999 I p322 columna2), en Canet lo Roig, en 1379, igual ad aquell del *Balsareny* supost català i *fundador* de Castelló de la Plana i conseqüentment, segons el migevaliste, responsable d'endur-s'en a terres valencianes la llengua catalana/ valenciana. I descendents del tal *Balsareny* ¿quants ne tenim hui? 0 en tot el territori nacional... o tècnicament menys de 5 per a tot el territori nacional, ya que la citada font documental que gastem, per raons de privacitat no arreplega els llinages en menys de 5 presències o en el total nacional o en la província que se seleccione.

Uns atres quatre *Benviure* (Guinot 1999 | P330 °1) queden acreditats en les primeres fases fundacionals de la llengua valenciana, concretament per a 1248–396 ¿Número de portadors del llinage *Benviure* en l'actualitat? 0 (o –5) en el total nacional.

Detecten GUINOT i els seus col·laboradors encara quatre més *Claravalls* o *Claresvalls* fins a 1396 (Guinot 1999 | P361 °1), pero ni aquella ni esta atra forma del llinage existixen en l'actualitat (= 2014) en Castelló. Tampoc, per cert, *Claravall*, en singular, apareix en 2014 ni en Alacant, ni en Castelló, ni en València, encara que sí n'hi havien 17 en Barcelona i 6 en Tarragona. És, puix, teòricament possible que un *Claravall* o inclús un eventual *Claravalls* aplegara de Barcelona o Tarragona, pero, a pesar de ser un llinage tan rar i ademés u dels 49 llinages fundadors de Castelló, no ha deixat cap vestigi en terres valencianes, res de res.

No n'hi ha cap atre *Cogot* arreplegat en l'índex general de GUINOT més que el de Castelló (Guinot 1999 | 362 °2), encara que tenim un atre testimoni baix la variant *Arnaldus Cogot* (dos voltes) i *Cugot*, de Vilanova d'Alcolea, present en l'Alcoy dels xixanta (Diéguez 2012 ^{pp}65–6 ^r149 ^a1264), pero el llinage ya no està documentat en la Comunitat Valenciana i ni tan sols en tot el territori nacional per a 2014 ¿No se tractaria d'un renom?

Hi ha en el registre general per a l'època fundacional de Castelló uns atres sis casos de *Corçà* o *Curçà* pero incloent també *Corçana* (Guinot 1999 | P366 °2). En les sifres de l'I.N.E. per a 2014 no se registra, no obstant, cap *Corçà*, *Curçà*, *Curçana* ni les seues possibles variants gràfiques en les províncies valencianes ni tampoc en Girona, on hi ha una localitat *Corsà* o *Corçà*, de manera que el llinage hagué efectivament d'existir. Per a Barcelona el padró continu arreplega dèu *Corsa*, en la pauta —lamentable a efectes filològics— de no presentar accents. Alguns d'estos podrien, per descomtat, representar un *Corsà*. En tot cas, seria un atre llinage fundador fallanco, fallit, frustrat, donada la seua escassa i breu repercussió.

De *Fiveller* dona GUINOT únicament dos atres instàncies en 1269–330 per a Alboraya i en 1306–16 per a València (Guinot 1999 | P393 °2). Del llinage ya no queda cap rastre en 2014.

No n'hi han tampoc més instàncies de *Pallerols* en el posterior registre històric general (Guinot 1999 | P470 °1), llinatge igualment sense presència ni en Castelló ni en les altres províncies valencianes en 2014, encara que sí se'n registren en Catalunya: 44 instàncies en Barcelona, 18 en Tarragona, 9 en Lleida i 0 en Girona. Sembla que este sí fon un català, pero ací i allí poc *fundador* de llinages... i de llengües.

De *Pedrinyà* mos donen les fonts només dos altres instàncies antigues (Guinot 1999 | P473 °2) pero cap moderna, baix qualsevol altra possible variant gràfica, en les tres províncies valencianes. Un altre fundador estèril, perque no fundà res.

Sense mencions de *Rodener* en època històrica fundacional (Guinot 1999 | P498 °2), encara que és més que provable que un altre *Rodaner*, també en Castelló de la Plana i per al subsegüent període 1291–342 (Guinot 1999 | P498 °1), vinga a representar el mateix llinatge i possiblement la mateixa família. En tot i això, este llinatge fundador casi en total seguretat hauria desaparegut en passar del temps, ya que en l'actualitat no ne contem en ninguna menció en el padró continu.

Per a *Santa Linya* hi haurien dos mencions (Guinot 1999 | PP512–3 °2–1) en Castelló de la Plana per a l'època dels fundadors i n'hi ha també dos altres casos d'una reinterpretada *Santa Línea* (Guinot 1999 | P512 °2). Pero de ningú d'estos llinages, en totes les seues possibles variants, trobem cap pervivència en 2014 per a les províncies alacantina, castellonenca i valenciana.

Tampoc fon res fecunda —en terres valencianes a lo manco— la saga del fundador català *Desclot*, que presentaria únicament l'instància senyalada, pero inclús buscant-li al llinatge continuadors sense el segment corresponent a la formació en l'article *Des*-, a sovint gastat simplement per a donar-li al llinatge més dignitat i prestància, només trobaríem un altre històric *Clot* (Guinot 1999 | P362 °1). En tota la província de Castelló —i lo mateix succeïx en les d'Alacant i València— no tindríem en 2014 ni *Clot* ni *Desclot*, a pesar d'haver segut un *Desclot*, sempre segons GUINOT, u dels *fundadors* llingüístics de la ciutat de Castelló. El llinatge *Clot* sí té alguna presència en Catalunya (Lleida 20 individus – 0,056%;

Girona 23 – 0,049; Barcelona 151 – 0,038 sobre un total nacional de 208 portadors segons el padró de 2018), lo que de nou reafirmaria tant l'orige català d'este fundador quant la seua impotència... antroponímica.

El llinage *Sarral* sembla més *prometeor*, ya que si incloem, com fa GUINOT (1999 i P516 ^c1), també el llinage o variant *Sarreal*, tindriem un total de 9 instàncies en diferents localitats valencianes entre 1239 i 1396. Un atre català fundador poc, molt poc prolífic, ya que cap d'estos llinages s'arplega en 2014 en les províncies valencianes. En tot i això, sí que és ben possible que l'antic llinage haja sobreviscut en l'actual *Real*, llinage empero tan freqüent en l'actualitat en la Comunitat Valenciana... quant en les demés regions.

En efecte, la catalanitat del sobrenom *Real* és més que discutible a tenor de les sifres del padró continu de l'I.N.E. per a 2015. Malament un *fundador* llingüístic *Real*, no sent provablement català, haguera pogut portar una fundacional llengua catalana a terres valencianes. Estes son les 20 províncies en la major proporció de l'antropònim *Real* com a primer llinage per a persones naixcudes en elles. Com podem comprovar, hem d'aplegar fins a la posició XVII per a trobar-mos en la primera província catalana.

<i>província</i>	<i>portadors</i>	<i>proporció</i>
Conca	377	1,170
Lugo	429	1,041
Santa Cruz de Tenerife	558	0,737
Càdis	877	0,694
Huelva	346	0,683
Toledo	409	0,647
Càceres	371	0,631
València	1.127	0,571
Cantàbria	305	0,569
Ciutat Real	370	0,554
Balears	354	0,530
Sevilla	968	0,516
Orense	183	0,493
Valladolid	199	0,398
Màlaga	461	0,369
Jaén	346	0,363
Badajoz	284	0,309
Lleida	102	0,283
Madrid	1.068	0,248
Almeria	118	0,201
Barcelona	776	0,197

No hi ha més *Terra[s]sola* que u dels fundadors de Castelló de la Plana (Guinot 1999 | P532 °2) i potser no n'hi hagué més, ya que el llinage no està registrat ni en Alacant, ni en Castelló, ni en València en 2014. Llinage català per a GUINOT, pero sense documentació actual tampoc en Catalunya: un *Terras[s]ola* en realitat en terra de ningú...

De *Tovars* hi hauria hagut només un atre testimoni en época històrica d'acort a l'índex de GUINOT (1999 | P537 °2), per tant, dos en total; en 2014 no apareix en cap de les tres províncies. De *Tovar* sí que ne trobaríem fins a 7.210 en tot l'àmbit nacional, según el padró de 2019, pero no sembla un sobrenom molt català: la major incidència de l'antropònim la trobem en Càceres (592 – 1,037‰), Múrcia (1.192 – 0,934), Huelva (213 – 0,422), Melilla (38 – 0,403) i Granada (419 – 0,399).

En el següent quadro anotem el número de testimonis dels llinages *fundadors* en les fonts històriques según l'índex de GUINOT (1999 | PP297–552) i baix la columna de l'any 2014 s'arplega la província implicada, Castelló i també —per si el *fundador* se n'anà a fundar també més al sur— la de València, según l'informació de l'Institut Nacional d'Estadística per a dit any. Sinòpticament tindriem:

Descendència dels <i>fundadors</i> de Castelló		
<i>sobrenom</i>	1240–425	2014
<i>Balsareny</i>	2	0
<i>Claravalls o Claresvalls</i>	5	0
<i>Cogot</i>	1	0
<i>Corçà, Curçà o Curçana</i>	7	0
<i>Desclot o Clot</i>	2	0
<i>Fiveller</i>	3	0
<i>Pallerols</i>	1	0
<i>Pedrinyà</i>	2	0
<i>Rodener</i>	1	0
<i>Sarral o Sarreal</i>	9	0
<i>Santa Linya</i>	2	0
<i>Terrassola</i>	1	0
<i>Tovars</i>	2	0

Sifres, sospites i sentit comú

Les sifres són contundents. Tots estos llinages de suposts colons catalans de Castelló de la Plana i que según la teoria immigracionista haurien dut

la llengua valenciana a terres valencianes, desaparegueren sense deixar rastre casi tots ells i probablement poc temps despuix de la seua arribada. No eren precisament gents prolífiques...

Al cap i a la fi, l'única explicació lògica per ad esta contradictòria evidència és que no eren realment llinages fundadors; és que no constituïen el 100% de la primera població sino, al contrari, una minoria que en el pas del temps quedà diluïda, més pronte que tart, entre una majoria antroponímica ya prèviament existent.

I la sospita: resulta verdaderament estrany que alguns d'estos llinages: *Cogot, Fiveller, Rodener, Terrasola...* no tinguen cap descendent actual ni tinguen ademés, com és el cas dels citats 4 llinages, presència alguna ni en Catalunya ni en la restant Espanya en general. És, puix, possible que siguen simplement renoms. En tal cas no hi ha opció més òbvia que la de supondre que es tracta de gent local, carent de llinage en realitat, pero coneguda, en la tradició agrícola de tantes comunitats, inclosa la valenciana, per un malnom o renom en el seu àmbit local. L'adjudicació, per tant, d'un orige geogràfic i conseqüent idioma matern no passa de ser, com sol dir-se, un brindis al sol.

Per una atra part i encara que en eixe cas no dispongam de sifres tan massives, no necessitem anar tan llunt —o vindre—mos—en tan prop— com al s. XXI. Compararem ara la continuïtat dels llinages d'aquells 49 colons de Castelló de la Plana del primer periodo fundacional de 1240–80 en una nòmina de veïns —ya no colons— de la mateixa localitat en el segon periodo fundacional de 1300–40 per a comprovar qué fon d'aquells suposts *primers* castellonencs *Balsareny, Benviure, Claravalls, Cogot* i demés. Puix be, a pesar del caràcter *fundador* i de l'esperable alta incidència de la majoria d'estos llinages, la no coincidència és general (*vide* Guinot 1999 | pp125–7).

Dels llinages toponímics solament coincidixen *Guimerá, Santa Linya/Ligna* i *Paúls*. Dels llinages no toponímics i referits a oficis, elements de la naturalesa o uns atres referents només coincidixen els ubics i freqüentíssims *Gil* i *Martí* a banda del també comú *Ros*. Si els nostres contes són correctes, tindríem, puix, un total d'únicament 6 coincidències en una mostra de 154 llinages (49 de 1240–80 + 105 de 1300–40): al voltant d'un 9% de coincidències.

Omet GUINOT el llistat complet dels 101 veïns del Castelló dels inicis del segle XIV, pero hem de supondre que hauria senyalat les coincidències, si estes hagueren existit, i que, com de costum, deixa fòra del seu anàlisis simplement les formes que ell considera irrellevants en lo concernent a la seua procedència. És lilegítim i llògic supondre que alguns d'aquells colons, encara que havia pas-sat tan breu temps, haurien abandonat les seues flamants noves adquisicions en la capital castellonenca per a desplaçar-se cap a unes atres localitats valen-cianes i seguir eixercint el seu paper de *fundadors*, pero tot i aixina ¿no és una sifra mínima de coincidències? Llinages molt genèrics (*Gil*, *Martí*, *Ros*), alguns que podrien ser tant catalans com aragonesos (*Paúls* i també *Gil*), i algú, com *Ros*, que podria haver-se aplicat descriptivament (*Ros* 'roig – de monyo roig – apanollat', ya Pastor 1827 P116: «ros, rubio», o Escrig 1851 II P758 s.u.: «Rosillo ó rojo claro»), un nom hagiogràfic (*Santa Linya/ Ligna*; hi havia dos personages en este llinage durant el primer periodo) i a soles un molt provable català *Guimerà*, llinage, per una atra banda, més conegut —per l'escriptor Àngel GUIMERA (1845–924) i la seua corresponent plasmació en les guies viàries municipals— que freqüent, ya que segons el padró continu del 2014, per eixemple, només n'hi hauria 73 en la província de València i 314 en Castelló. En tot cas, puix que certament hi ha una localitat *Guimerà* en Lleida i entre totes les províncies espanyoles el sobrenom *Guimerà* té clarament la màxima presència proporcional en Castelló, seria eventualment este l'únic llinage que podríem nomenar *fundador* d'acort als postulats metodològics guinotians ¿Serà, en definitiva, aquell nouvingut Guimerà, supostament lleidetà, el responsable últim i casi únic d'ha-ver-se dut el català occidental a Castelló o a terres valencianes? La metodologia de GUINOT mos du ad esta freda i objectiva conclusió, sí. El sentit comú no.

Més discontinuïtat antroponímica dels *fundadors*: Puçol, Alcoy, Sueca

És igualment cridanera la falta de continuïtat de la majoria dels llinages assignats per GUINOT als *fundadors* del regne en tota la Comunitat Valenciana en l'excepció d'aquells noms ya llavors més comuns en Catalunya i... en tota Espanya. Estrany que en una localitat tan pròspera i tan enjornet poblada com Puçol (1242), que conta actualment en uns 20.000 habitants, existixca nula o

escassa presència d'alguns llinages reconstruïts per GUINOT (1999 I pp95–6 ^{nota5}) com a pertanyents als suposts primers [re]pobladors i que a causa de l'esperat efecte fundador haurien de tindre ací una forta implantació: *Ametller, Cantús, Clos, [De] Bas, [De] Carrer, [De] Parellada, [De] Saranyó, Fontdepou, Gaçull, Guerau, Montroig, Moragues, Orumbella, Punyet, Sa Corral, Sa Selva, Tarmar, Tord, Umater...* Hem verificat que, per eixemple, en el llistí telefònic de 1986/7 per a la província de València no existix documentat cap d'estos llinages en Puçol baix qualsevol de les seues possibles variants, ni tampoc dels més comuns *Gaçull, Montroig* o *Moragues* baix qualsevol de les seues variants. No creem que ningú de Puçol escoltant *Sa Corral, Orumbella, Tarmar* o *Umater* els reconeguera de colp i repent com “gent del poble”; de fet segons el padró continu de llinages de 2014 o be estos antropònims no existirien en Espanya o be no n'hi haurien ni cinc individus en eixos sobrenoms en tota Espanya. Tampoc n'hi ha un *Saranyó* documentat en terres valecnianes segons el mateix padró, encara que sí n'hi haurien 23 *Aranyó* per a tota Espanya pero pràcticament tots naixcuts en Catalunya. Sobre *Sa Selva* o *Saselva*, no podem més que mencionar 219 individus que portarien *Selva* com primer llinage en la província de València, segons les mateixes fonts, d'entre els 2.141 documentats a escala nacional. Resultats molt similars d'una cridanera falta de continuïtat dels llinages considerats fundadors trobarem per a les demés localitats. Vejam uns pocs casos més de manera eixemplificativa.

Ya per a Alcoy (vejau Diéguez 2012 p10) se senyalava la cridanera discontinuïtat antroponímica en el s. XIII, puix solament el 46% dels llinages existents en 1265 en esta localitat perdurarien fins a 1300 pero representant llavors ya únicament un 27% de tots els llinages existents en la localitat, sifres a les que DIÉGUEZ (*ibidem*) afig l'eloqüent comentari: «cosa que mostra en certa manera el caràcter dèbil i inestable de la població colonitzadora». I tan inestable... Si només un 27% dels habitants d'Alcoy en 1300 eren *fundadors* ¿d'a on —si és que d'algun lloc— i quàn —si és que despuix de la reconquesta— vingué el 73% restant?

Un atre cas ilustratiu de discontinuïtat antroponímica dels llinages dels suposts fundadors seria el de Sueca, ya que posseïm tres documents consecutius per als periodos 1245–9 (Guinot 1999 II pp471–2), 1320–4 (Guinot

1999 II PP472–3) i 1399 (Guinot 1999 II PP473–7). El primer llistat se basa en les notícies de les donacions concernents a Sueca del “Llibre del Repartiment” i en la carta pobla, que en tèrmen actuals hauríem de traduir no per ‘document de repoblació’ sino per ‘permís de residència’. Llistes de veïns constitueixen el segon i tercer document, incomplet el segon i complet el tercer. El primer llistat conté una nòmina de 56 individus, el segon de 31 i el tercer de 224.

Estes són sinòpticament les coincidències entre els tres llistats, als que afegim les del llistí telefònic de 1986/7:

1245–9	1320–4	1399	1986/7
<i>Andrea</i>	—	<i>Andreu</i> [3]	<i>Andreu</i> [7]
—	<i>Badía</i>	<i>Badía</i> [4]	<i>Badía</i> [10]
—	<i>Baldovini</i> [2]	<i>Baldoví</i> [3]	<i>Baldoví</i> [22]
—	<i>Bertrandi</i> [2]	<i>Bertrán</i> [5]	<i>Beltrán</i> [50]
—	<i>Colle</i>	<i>Coll</i> [4]	—
—	<i>Stephani</i> [3]	<i>Esteve</i> [5]	<i>Esteve</i> [4]
—	<i>Eymeric</i>	<i>Aimeric</i>	—
—	<i>Estruch</i>	<i>Estruch</i> [3]	<i>Estruch</i> [11]
—	<i>Farigola</i>	<i>Frígola</i> [5]	—
<i>Ferri</i>	<i>Ferri</i>	<i>Ferri</i> [2]	<i>Ferri</i> [11]
<i>Johanni</i>	—	<i>Joan</i> [4], <i>Johan</i>	<i>Juan</i> [21]
—	<i>Joverii</i> [2]	<i>Jover</i> [2]	—
<i>Martini</i> [2]	<i>Martini</i>	<i>Martí</i> [5]	<i>Martí</i> [30]
—	<i>Mir</i>	<i>Mir</i>	—
<i>Podrio</i> [sic]	—	<i>Puig</i> [3]	<i>Puig</i> [2]
—	<i>Serra</i>	<i>Serra</i> [3]	<i>Serra</i> [19]
<i>Tarracona</i> [2]	<i>Tarragona</i>	—	—

És fàcil comprovar que, a pesar del reduït número de llinages de la segona nòmina, esta presenta un número molt major de concordàncies, inclús també de caràcter quantitatives, en la tercera nòmina que no en la primera. Fòra del segur no fundador i valencianíssim *Ferri* i del molt comú *Martí* no se constaten coincidències a tres bandes ¿qué fon, puix, dels *fundadors* i *repobladors*? ¿qué fon de l'efecte fundador i *repoblador*? Sense dubte la segona i tercera llista, en continuïtat fins a hui, com es pot comprovar en la quarta i adicional columna, sembla reflectir una població molt més estable que la primera carta pobla o la documentació de donacions en els repartiments, pero llavors ¿d'on i quàn aplegaren a Sueca eixos *Badía*, *Baldoví*, *Beltrán*, *Coll*...?

Al remat, pareix que aquells *fundadors* catalans en terres valencianes, de fundar, ne fundaren ben poqui.

REFERÈNCIES

CABANES PECOURT Mª Desamparados, «Utilitat i utilisacio de l'antroponimia. Unes reflexions en veu alta», *Revista de Filologia Valenciana* 8 (2001) 43–59.

DIÉGUEZ Mª Àngels [& FERRAGUT Concha], *Llibre de la Cort del Justícia d'Alcoi*, Universitat de València – Acadèmia Valenciana de la Llengua, València 2012.

ESCRIG José, *Diccionario valenciano–castellano*, Imprenta de J. Ferrer de Orga, 1851, València, II voll.

FERRANDO I FRANCÉS Antoni dir., *Llibre del Repartiment de València*, Vicent García Editores S.A., València 1979.

GUINOT RODRÍGUEZ Enric, *Els fundadors del Regne de València. Repoblament, antroponímia i llengua a la València medieval*, Tres i Quatre, València 1999, II voll.

PASTOR FUSTER Justo, *Breve vocabulario valenciano–castellano sacado de varios autores*, Imprenta de José Gimeno, València 1827.